ԱԶԳԱՍԷՐ

ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ՎԻՊԱԳԻՐ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՃԱՐՏԱՐԱԿԱՆ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՆԻՒԹԵՂԵԱՑ.

ՀԱՏՈՐ Ա·

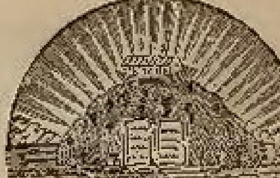

ՈՒՍՈՒՄՆ ՀՈՒՆՔ ԶՄԱՐԴ ՆՈՐՁԱՆԵՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԱԼԿԱԹԱ·

1845։

ԱԶԳԱՍԷՐ

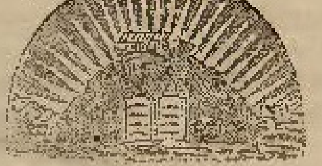

ՈՒՍՈՒՄՆ ԱՌՆԷ ԶՄԱՐԴ ԵՐՋԱՆԻԿ

ՕՐԱԳԻՐ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԲԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԵԱՑ

Թիւ 1. ԿԱԼԿԱԹԱ 1845. Ապրիլ 16.

ԱՌ

ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԻՍ

ՊԱՏՈՒԵԼԻՔ.

Մէն ժամանակ էր, որ մէջ Եւրոպա և մէջ ամէն մեր ազգային որոշումութիւնք էր հրատարակելոյ, այլ ուսմամբ որ զիրկանակ ոչ ասաւոր ծագեցելոյ և ազգասիրաւ արդեամբ զարդարեցելոյ, մինչ ժամանակ է որ միանգամայն խափանեցաւ է. մինչ դեռ այլ Եւրոպայէն մէջ հարկաւորապէս յառաջանալով գնացած է. Թուղթերք Փարիզ և Լոնտոնայ, և միայն ասո մեր քաղաքը մէջ մին վերահասութիւն ասիկ, կանոնիմեք որքան օրական, շաբաթական, և ամսական գրութիւնքումն հրատարակման Յնկերքի մէջ. զորս մինչ ոչ ցանկանալ կարելւոյ, որ քոյն օրէ չի կարողանալ ամենայն հրատարակութիւնքն մեր առաւ. Նոյն եւս Բոմպայէք և Պարսկէս (Մադրասէն), հիւսնաքանչիւր բերանց լեզուաւ անտակ անտակ օրագրեր ունեն: Քանզի յայտնի անմասնասն որ օրագրեր ուղիղ գործ է վասն Ազգի. անտակ անտակ ուսումնական և քաղաքական գիտութեամբք և առեւտրական ծանօթութեամբք լին լուսնելով և ծաղկեցուցանելով, զուարճացուցանելով և կրթելով մարդոյս միտքն առ բարին: Այսպիսի ազգասիրութեան քաջութեան Հնդստանայ կողմերէնքը մեր Պատուելի Ազգի կարօտութիւնն լցուցանելոյ առաջարկս, ուրախ եմք ծանուցանել որ անդամոյս մեր փոքրիկ հասարակութեննումս ընկերութեան հաստատեցի «Արարատեան Ընկերութեան" անուամբ, որոյ նպատակն է, այն գրասիրութեան որ մեր մէջումս կայ՝ ունելի եւս արծարծել. քաջ զինաւորել յատ առաւելն ոյ "Ուսումն առնէ զմարդ երջանիկ:"

Այս նպատակն յառաջացուցանելոյ համար, շատ հարկաւոր էր մին տպարանատուն, որոյ միջոցաւ կարողանինք դիւրին նշանակաւ այս մեր յանձնութիւնն ՚ի կատար հասուցանել. որ

նոյնպէս ուրախ եմք ծանուցանել հաստատուել է։ Այս տպարանում հրատարակի շաբաթական օրագիր մի քառածալ, որ է մեր ԱԶԳԱՍԷՐ, յորում քաղաքական, բանասիրական և այլ պիտանի և ազգաօգուտ գրուածք և թարգմանութիւնք կտպուին այնպիսի ոճիւ՝ որ դիւրահասկանալի լինի ամենեցուն, որոյ գինն ըստ բաւականին դժուար է հաստատել որ ամենեքեան կարողանան առնել։ Այս տպարանի մասին Արարատեան Ընկերութիւնն յատկացեալ մի կանոնական գրել իւրեանց գանձագրի միջումն, որ ամենայն տպագրելի բաներ առանց վերահասութեան և հրամանի անդամոց ընկերութեանն չտպուին։ Այս կանոնս հանդերձ մին յատուկ կանոնաւ այս խորհրդատարան գրել որ ոչինչ Ատենին գրուածք այս տպարանի միջոցաւն դուրս չգան, որ անտիրութիւն ծագեն մեր փոքրիկ հասարակութեան միջումն։ Քանզի՝ որպէս վերն ասացաք, նպատակն է միայն գրականութիւն արծարծել մերայնոց միջումն ուսումնական և օգտակար գրուածովք, յորոց լինելով մերազգի ուսումնասէր պարոնայք՝ որ իւրեանց պարապոյ ժամանակն այսպիսի օգտակար բաներով անցուցանել, կամ կարդալով այլոց գրածն, և կամ իւրեանք՝ իւրեանց կարողութեան համեմատ գրելով վասն այլոց կարդալոյ, և ՚ի քաջալերութիւն այսր՝ հաստատելոյ որ ամենայն բանասիրական Հայերէն գրութիւնք կամ թարգմանութիւնք զոր մեր ուսումնասէր Պարոնիկքն համեմատ ասպարէզ, ծիխայլս տպուին սոյն օրագրումն։

Արտաքոյ այս օրագրոյն՝ նաև զանազան պիտանի գրքեր պիտի տպուին սոյն տպարանում յիշեալ ընկերութեան ծախիւքն. որ հաստատելոյ ըստ մարթելոյն երժան գնով վաճառել, որ ամենեցուն կարելոր լինի գնելն. և այս գրքերից մասն մի կառաջանցի թէ անգղիայ և թէ այլ անպարկեշտ կարդացող մանկանց։

Նոյնպէս թողած՝ եթէ ոչինչ բանասէր ցանկանայ որոշ գիրք կամ գրուածք տպել սոյն տպարանում իւր առանձին ծախիւքն, յանձն կառնի Ընկերութիւնն Արարատեան կատարել զգործն երժան ծախիւք ըստ կարգաւոր կանոնաց ծախուց տպագրատան, եթէ գրուածքն չիցէ ընդ դէմ կանոնաց Ընդամրոյն։

Այսպիսի լինելով ընկերութեան նպատակ և խորհուրդն, հաւատամք որ ամենայն Ազգասէր հայրենասէր կհամարի սորին հաստատութիւնն. և կրանց ամենայն իրօք իւրեն կարեւոր օգնութիւնն մատուցանել վասն յառաջադիմութեան սորին։ Քանզի ի՞նչ Ազգասէր չէ ցանկանայ իւր Ազգին յայլոց ազգաց, եթէ ոչ վերադոյն, գէթ համեմատ տեսանել։ Ո՞ր ծնող չէ ուրախանայ տեսանել իւր խնդանին դրասերութեան և ուսմն հետևել։ Ո՞ր ուսումնական պարոնանք անձին չէ փափաքելոց իւր գիտութիւնն հաղորդել այլում. և կամ միանգամայն ասելով՝ ի՞նչ Տիկին կամ Պարոն չէր յօժարիլ մի մասն յիւրեանց պարապ ժամանակացն օգտակար պատմութեանցն գրոտեցուցանել։ Հաւատամք ամենայն ոք կընդունի որ յայսպիսի բանասիրական պարապմանց օգուտ ունի ծագել Պատուելի Ազգայնոց, որում արտասանեն լեզուք փափագելիք։ Իւր մի և նոյն ժամանակում թէյլ տուք մեզ խոնարհաբար յայտ առնել, զի այսպիսի ծանր լուծ թէ և յուսալով ՚ի նման Արարչին յանձն առեալ եմք, ապաքէն մեր Ազգասէր օգնականութիւնն ևս պիտի, որով լիցուք "Նոյնպէս յորդորել օգնեալ որպէս ընկերաց սմա լը։"

Գործն ազգային է. որոյ մեծաքանակ անդամքն զանազան միայն իւրեանց ծառայութիւնն նուիրեալ. այլ միայն խորհրդով ազգասէր Օգնականաց արժանն անօրինեն և կարգեն։

Միաբանեալ Արարատեան Ընկերութեան Անդամ գրուել, որ և՛ ինչ նպաստ տալ, իւր ծախիւքն Հայերէն և Անգղիերէն Գրեանք տպել, կամ Օրագրիս կանոնաւորական հանգանակ մատուցանել. և յանձնել տեղեկանալ իւր հարցն աղարկի առ Մ. Դ. Թաղիադեանց Վ. Տ. Ա. Ընկերութեան թիւ 16. Օլդ Չինա բազար Գլի։

Առ այժմ գին նորա Շաբաթական Ազգասէր Օրագրիս՝ Տարեկան Սիքքերոց՝ 32,
Վեց ամսոյն Սիքքերոց 20,
Ամսական Սիքքերոց՝ 4.

Ցանկոյ Պարոն Ա. Գուլպեկեանն Խաչիկեան ՚ի հովանոյ Ընկերութեան որ ու Կառավար Սիրուպերութեան և այլ տպեալ և ընթերցի հոգւոյ Ընկերութեանն։

ԱԶԳԱՍԷՐ.

Երբ որդիքն Իսրայէլի չորս հարիւր տարի՛ն յետ աստուածագործ հրաշքներովն Մովսէս մարգարէի միջնորդութեամբն եգիպտոսի չարաչար թշուառութենից ազատված հասան կարմիր ծովու մօտ և կայծուցին որ անիրաւ փարաւոնից զերծ պիտի մնան յանկարծ աչք բացան և տեսան, զի փարաւոն մօտ հասաւ և զօրք նորա բանակեցան ՚ի թիկանց: Բայց որքան սև ու սարսափելի էր նոցա պատահածն, և ի՞նչ պիտի առնէր որդիքի ժողովուրդն եթէ ոչ մահն ուղղակի տեսածի այն՝ վախենալ: Իւ ով չի վախենայ, առաջին ահեղ ծովն իբր անդունդ տեսանելով՝ և քամակին արիւնախանձ թշնամին իւր կառօք և երիվարօք: Հարակաւր բողոքեցին առ Տէր, և յանդուգն կերպիւ ասացին Մովսէսի. այս ի՞նչ արարեր, որ մեզ եգիպտոսէ հանեցեր. եգիպտոսում մեզ համար գերեզման չկայի՞ գտանել, որ բերիր այսպիսի անդ մառանիկ: Մովսէսի սուրբ, աղբաւէր և գողտրական սրտի զգացմունքն. որ թէպէտ սուրբ գրքում չէ յիշուած, սակայն յԱմենակալի պատասխանից, որ նորա լուռ, և անձնուէր աղօթիքին տալմանց, պարզ կհասկացվի: Ի՞նչ՚ասէ Տէր ցՄովսէս, զի՞ գոչես առ իս. խօսեաց ընդ որդիսն Իսրայէլի. և չուեսցեն: Պարզ էր իրաւի նախամարգարէին ղարմանալով պատասխանել Աստուծոյ, և ասել. Տէր ինչպէ՞ս չգոչեմ. ինչպէ՞ս չգոռամ, ինչպէ՞ս աղաղակ չբառնամ, որ այսքան մեծ ժողովուրդ. այսքան պատկառելի ծերունիք, այսքան մատաղահաս մանկունք, այսքան սիրահար մայրայք և այսքան սիրելի հարսունք, այսքան առոյգ պատանիք, և այսքան փափկասուն կուսանք, հանի բերել յեգիպտոսէ, որ քո փրկութիւն և ազատութիւնն վայելեն. և ների կայ՝ ահ տեսանեմ, առանց, որ պիտի ծովակուլ լինին կամ թշնամեաց սրոյն կատորվին:

Խօսեաց ընդ որդիսն Իսրայէլի՝ և չուեսցեն: Տէր. առաջդ բանաս մեզ ծովն ահեղ և սարսափելի, և մեր շրջապատն լինա արիւնարբու թշնամեօք. մահ յաջմէ. մահ ՚ի ձախմէ, մահ յառաջուստ և մահ ՚ի վերջուստ, և մեք չարչարեալ և տառապեալ ժողովուրդ և խաշինք արօտի քոյ ՚ի սպանումն մատնեալ՝ ընդ ո՞ր ճանապարհ փրկութեան չուեսցուք:

Խօսեաց ընդ որդիսն Իսրայէլի և չուեսցեն: Տէր միթէ՞ տապան նոյեան կազմեցեր մեզ. կամ նաւք քաջկերգանի կան ՚ի պատրաստի.

ցի չուեցուք 'ի նոսա և տղաանոցուք զզուշս և զկանայս մեր յանդուգս տրեանցն Հեղեղոյց , յորս լուղոյղ գան 'ի վերայ սմղոյղատասանդյն եգիպտացւոց :

Խօսեա՛ց ընդ որդւոցն Իսրայէլի և չուեսցեն : Թէպէտ սուրբ մարգարէն սրտի մորմոք և կսկծոյն Հաղորդակից եւ աւելի լինէր՝ գիտէր եւ Ամենակալին մտօք Հրամանն էր , չուեսցեն : Որո՛վ․ այն աստուածահրաշ զօրութեամբ և նշանօքն՝ որովք ժողովուրդ եգիպտացւոց մինչ 'ի տեղն Հանեց : Աստուծոյ մտօ պէտք բան չէր Մովսիսին ասել․ ձգեա՛ զգաւազանդ 'ի վերայ ծովուդ , և պատառեա զդա․ և մտցեն որդիքն Իսրայէլի ընդ մէջ ծովուն ընդ ցամաք :

Տեսա՞ք խորհուրդն Ազգասէր , թէ ամենակալ Տէրն որպէսն կարող մեզ խոր վիրելիքն մեծամեծ վտանգից Հանել մեր խելքից մտաց և լեզուից անմառ ողորմութեամբն : Աստուած մի է : Նորպէս մովսիսի Համար էր , նոյնպէս նա և քեզ Համար է : Եթէ կամիս , որ Տէրն ինչպէս նորա օգնեցաւ , նոյն և քեզ վերայ ցուցէ իւր շնորհք և ողորմութիւնն , ջանա՛ աւելի մովսիսի նման լինել :

Նախ քան ամպ է մէջ երևելը , ազգասէր անուամբ պատուեցար․ շատ լաւ : Աստուած շնորհաւոր առնէ : Բայց ջանա՛ որ քո ազգասիրութիւն մովսիսի նման ճշմարիտ և պարզութեան լինի : Տես թէ ինչպէ՞ս նա իւր մին ազգակիցն անգութ եգիպտացու ձեռնից ազատելոյ Համար փարաւոնի տան փառքն թողուց և մին Հասարակ Հովիւ դարձաւ : Դու ես փառք անունն , որ մին փոքր աւելի չէ , երբեք մտքում մի՛ բերիր․ այլ քանս վայելչական միջոցք Աստուածոյ փառքն քո Հայրենեաց ցոյց տալ․ և քո սիրելի Ազգիդ փառքն Համատարած աշխարհի :

Ազգիս անցեալ մեծ փառաւորութիւնն և ներկայ ցանուցիր և տառապեալ կոյութիւնն այնպէս Համարեա՛ որ մի կողմից ծով , և միւս կողմից փարաւոն պաշարեալ պատեալ էին զնա․ մի՛ աղաղակ բառնար կեղծաւորաց նման 'ի տեսս մարդկան՝ որ փառք չունենաս․ այլ ճշմարիտ ազգասէր մովսիսի նման քոյ Հոգւոյ միջնյն գոչիր․ անխափան Աստուած կոչի քեզ : Նոյն՝ այսինքն զժուարութիւնն կրասաւքն քո առաջին , կանկանի միջոցս քեզ Հեշտ ճանապարհ կբանայ :

Մի՛ վախիր մանուկ Ազգասէր․ քանզի այն որդն որ դու ուխտել ես սիրել՝ Աստուածոյ Ազգ և սեպհական ժողովուրդ է․ որպէս

յիշատակ պատմելոց նոր քեզ ։ Որքան զու նորա սիրելս այնքան ևս Աստուած քեզ կոչի. այո և խոր սիրելի աղջկի և սեպհական ժողովրդի սիրամ՝ որ Թագուն խնամատարութեամբ իւր ձեռնաւոն ունի իբրև Թէ ոչ կամ ըմպանել անուշից՝ ողորմութեամբ կըրջի քեզ վերայ. այնուհետև Աղգասէրք յենգ հանուր յԱզգէն կոչիլես, կիրայպայքիս, կըրկպիս. և մտանակով քոյ տարապարա և աստանգական վէրծակը՝ կմնասես քոյ սիրելոյ այգին. և պարարտութեամբ պտղոց լիացեալ՝ փառք և գոհութիւն կան Աստուծոյ, որ քեզ իւր սեպհական Ազգին շնորհեց, և սեպհական Ազգն քեզ ։ Վասնորոյ՝ բարեաւ գնաս, և շնորհք Տեառն ցօղեսցի ձև ի վերայ բոլոր Ազգիս Հայոց ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

Ի վերայ Ազգային յառաջադիմութեան ։

Արդէն քանի տարի է որ Թուրքաստանեայ կողմարէնքի մեր Ցարդելի Իրքուրքն Ազգասիրականն հոգւով վառեալ, անխոնջ ջանիւք փառաւորմանն Ազգիս յառաջադիմութեան, բարութեան, և պայծառութեան համար. որոյ ՚ի կատարումն ընկերութիւնքն հաստատեալ ՚ի կոստանդնուպոլիս, և ՚ի Զմիւռնիայ. որոց ազգասէր անդամքն հոգւով չափ աշխատմանան ՚ի փառս Ազգին, ոչինչ խնայելով. ոչ յիւրեանց գոյս, և ոչ խորհանց անձն անդամ. Որոց, նոյնպէս և այլ ամենայն Ազգասէր ընկերութեանց նախադասելի սրտիւ ցանկամք հաստատութեան, յաջողութեան և կարողութեան ՚ի Տեառնէ.

Ներկայ այսքան կարծեաց ծանօթէ թէին տալով, այսուհետ թէ Տէրն յօժարէ յաւելլ կամոք, այժմ ծանուցանեմք որ ՚ի Զմիւռնիայ հայերէն մին Օրագիր եռոյ տպման "Արշալոյս Արարատեան" անուամբ. որոյ խոհական վերատեսուչն՝ աշխատութիւն իւր համար զու արժանի գրոցն համարելով ուսումնասիրաց Ազգի փառքն. ՚ի այն Զմիւռնիայ և այլ պիտանի գըրաթթիւնքին դուռ գովին. գործեալ "Հայրենասէր" և "Համեմատական Գիտանի Դէտեղեայ" անուանեալքն, այլ չդժնեմք արգեօք շարունակման թէ ոչ.

Իւ. ոչ Ցարդելի Վենետիկեցիք յնան ծնոյել, ապաքեն արդարադատ գործքերոց. որոց "Բազմավէպն" է խրատապէս պիտանի և ընտիր գործ, և ուրախ կլինեմք թէ շարունակեսցի նոյն կերպիւնդ. Երկար. Նոյն Բազմավէպուսն մին պատուական ձեռն է հրատարակել ՚ի վերայ Ազգային Յառաջադիմութեան, որոյ վերայ յաւելի խօսել անհարկ համարիմք. քանզի գրութիւն ինքնին յայտնի ցուցանէ հեղինակի ազգասէր հոգին. Երանի թէ այսպիսի ազգասիրաց ձեռնը բազում եղեն. Նոյն ձեռն՝ որ գրեալ է. Արշալոյս Արարատեանի վերատեսուչն աշխատհասիրս չինելով ազգասիրականն պարտ է համարել իւր վերայ որ իւր Օրագրի միջոցին հրատարակի. Մեք ևս նոյնպէս համարելով հարկաւոր պատճենք՝ որ մեր Ազգասիրի միջոցաւն հրատարակեսցէ այս կողմերէնքի մեր պատուելի հասարակութեան միջուն. ուստի նոյն

աշխար հաստատուելոյ աշխարհագրու-
շինելով վասն ամենեցուն հասկացողու-
թեան , մանաւանդ հրատարակելով
երկրամասք մինչ ցարդ . միայն յառա-
ջագոյն խնդրեմք յընթերցողաց ըն-
ծառայութեանս կարդալ :

Յառաջադիմութեան ազգային :

ՄԻՆՉԵՒ օրս շատ խնդիրներ եղել ազգասիրաց ժողովներու մէջում , թէ ինչպէս հնարաւոր է աշխարհի մէջ ազգ. կրթել , որ քաղաքական ու մխիթարական կան զխոսութիւններից յառաջ տանի , որոնք դի մաքի վերաբերեալ զխօսութեամբ հարատեւող մարմնոյ կարծիք եւ երջանիկ կեանք վարի :

Հասանք հարկաւոր մասնաւոր թեամբ կարծեցին թէ մեր ազգն կարող է այժմ եւ իւր մերձից ողխոսութիւն դէն դժի , եւ իւր դժդեցին բարկի յաջորդ երկրի չէինք աշխարհի մէջում . Բայց տասնել մեն զանկութիւնն որով , քան թէ ուղիղ դատողութիւն . վասն զի եթէ որ աշխարհս բարձրացնոսամի եւ մեր դար դէմնամ մեզ կարծեն , անտիման որ մեր պատմական ազգն միջև ազխոսութեան , տառապանաց եւ աղքատութեան մէջ չորչարած է : Արդարեւ վարդի նման մնաւշաուն սրտերի մէջ եւ մնաւշահամ տունկերի մէջ անհրաժ . Որնի վարդենին շատ անպէտ , թէ եւ ձիր դաշտերը , ծմերը եւ ծովը եւ ամենայն կերպով կառավարել է , այլ ասկա , որ կանաչել եւ տերեւ տալէ ժամանակով մին էլ կոտրեն որ ուրեն ուրին կու տալ կմերջանայ : Ուստի ազատութեան եւ դժնդակ լուսաւորութեամբ զարգացացած եւ կատարած որդիներին : Այնպես է ահա ազգիս ներկայիս վիճակը : Արդ կարծեն որ եղանա մեն կերտած եւ արհամարհուած ամենի հետեւել կարող չէինք համար ուշոյ է ոչինչ չեք կորմեցն Ջաւրաւ ; միւրեն կորած խոսակն խելը դէն դմել , որդիներն սարմել . եւ անդէս ձգէլեցն կարել ջնջակեր ; որ նոյն փչացած տանեն ու գաներ եւ ծաղկի , եւ բոլոր աշխարհս ձմեռ թէ այս տանից հայաստան աշխարհիս եղեռնական պարսից մէջ . վասնզի անկերայ , շատ սիրողներ եւ բարեսխալն է : Այս տուեթիւնս անի ոչ թէ հեշտ բան է , այլ պէտք է մանաւանդ յանգիման ջանք անել , մշակել , վաստակել եւ ձգել . պէտք է ուսումնութեան ընդհանուր ընթի որ բոլոր ազգն ակն ծաղկի ; վասն որոյ արժանի յուղաքայ Աստուած մեն հեշտ դնել ազգի կրթութեան համար , որ նեթէ մեք չկարողանանք , գոնէ մեր որդիքն կամ մեր թոռներն վայելեն բարեկեցութեանթեան օրէք եւ ազգասիրաց յետասէն օրհնեն :

Արդ տանաց ազգի սիրան ազգասիրութեան փութով յօժարել վասն որոյ , անհնար է մեծամեծ փոփոխութիւն տալ ազգի մէջում . եւ զխոսթեան , արհեստներն եւ քաղաքականութեան մէջ յառաջել , և տալ պատասխանս նշանց տալ դայն են ցեղութեանց աշխումն որոց հոգեւորութեան նորոյ խաղաղութեան ազգային : Քանզի մեր ազգն չէ կարող զարգանալ ուսմանց եւ արհեստներ մէջ մինչեւ որ ազգային անձինք չտեսնեն , որք միաբանութեամբ եւ քաջութեան հոգեւոր ազգի պայծառութեան համար ջանան : Ուստի առաջինայ ձեռս գործ դնել կրթականութեանց . առաջինաց մէջ վարդ խօսքով նշանց կարանք ինչ կերպով հնարէ յաջորդել զմեզ յառաջադիմութիւն : Երկրորդում , թէ ինչ միջոցն պարձանէր որ մեծ եւ այժմ արդեն եղեն ազգիս դեկեցիկ յառաջադիմութեանն . եւ երրորդ մեջում թէ ինչպէս

Հնդիկ ազնուականներին յաղթել և թէ
զէնք առնելոյ ճարին ծրին է ։

—

Մասն Ա. Այգեգործութեան Վերայ:

Իմ կարծիքներս որ չափահաս մար-
դիկ և նոքա որ սիրած լինեն խելքից և
աշխարհի օգուտն մտածել, դիւրին է
այգեգործութեան համեղով վարժել.
բայց հառնեց կրակին բացի աչէսոյ որ
շատ կլանելի և կլափնչկի, որ մէն փորը
քանի փչերով կարբոտի կրակի և ան-
տալմնոյ աչքին կխօսփ. և թէ, քանին
շարունակ կերպով սաստիկ փչելու
լինի. նորին փոյթութեան կխանչկի
և կրկին կոչենի. նա որ յառաջ այգե-
պանութեան կրակով խայ անձն առքա-
յած կկարծէր, զինի խանչկելին մին
փորը առաքութեան եւ չի ունենալ. Եւ
վախենալէ բանն նոյն որ այսպէս
մարդիկք այգեգործութեամբ բարեւ-
մեկրոց ինո, զմուսպին զորոց մէջ
եա կմանեն, այլինչ բան խելքեց աչքին
զմուսպ չի արնալ. կկարծեն թէ
ամենայն բանն կարողան յաղթել. սորեր
մեր զանել, մանչերի ու մն կարելոյ խե-
լինց ուրախութիւն կոյնայ. որոյ փասն
երբ որ խելքեց համեղուն կերպն բազ-
մաբոլի կոյասանա մեծ մեծ կասեն, ամբա-
ձոխ փող կտան և ամենայն բանեւի
միանգամայն ձեռ առնել, սկսին ա-
վերվ. առաջն կա զէն խնկոյն անել. բայց
թէ մին զմուսպ արգելէ յաղթանա-
ներին զոյ. և մեյոմէն երկց հանելովին
խնկոյն չէր կրարանէն յաստկտուր. Եւ
զմուսպութենից աչքեկին փախչած
լինելով, մին վախելուկ երկեխի սիս չէր
կկան խելքեց զմոխրցեկ յառաջարութ-
թիւնքյն. և շատ անգամ նորէս
կլինի որ խ գնեց և խելքեց ընկերակցեն
մեծ ծարա կրասածանն և ամենայն
մին խոր անդունդի մէջ գահավիժելով
կործանի. Այդ ամենայն բանից յառաջ
հարկաւոր է մին ճար գտանել որ
այգեգործութեան համեղն անչէջ մնա-
ցեալ. մինչ մերկայնոյ օգուտն. որպէս
զի հնուից զայթած բարկէն եւ ձիգ
անեն. Որոյ վասն անհրաժարելի
հարկաւոր համարում. —— Հ. Թոսմէջ

—

Արուեստն Տպագրութեան Նշմարք:

Զարթէք եկ մարդ, զարթէք ի թմրութեան ընդ
մեզ, յոր ամենայն և ամենի ծուլութեամբ յետ-
կըմնայ. կորուսանելոյ մնացեալ ուշով և զնենա
զմնած անհրաժ ամենի սինչելով և քնութեան զաչերը
պառկեն վշէ զնենա գնաս և ծանկը շէրոյնեն
գո. Զննեսջ և ծանիր զերկ նոյն, և զննեա զայդ
սպառապահա ամենայն և ի մէջ նա ակերդն զնացմանն
և գրե.ր համագամէնա ներքն այր ի զուգմանա կէնթն
զամենայն. որ ուշէս և մնացքեալ նեկանն և զննէ
գործոյ ը մենաւորայեն.

Հայնեանց ի անա զերկնէ զինակեն զաղիմաւ-ցանութեան
զաւելայէնայ, զառաւնայն լաւաստկութեան, որք հրաշալի
բնութե գիտակցն. գլոցն գալ արհնօգուտեան որոց նշ-
մարեալ լինին երկ եղբա ամենայն. և անա զամենայն
զոր մեանգամ անասնեն կարոն և լցցէ սէրն զա առ-
շութեամբ և հեռացմանց. Ուսանէ էն այսուքն ամե-
նայն, երկնքա զան և. մարդա երկիրն. Եւ եղնն այսո-
րէն ամենայն. Ո արոր զաղա անհասն յորոյ երկրէց
երբէ զառաստամաղ ապաւէնել ի և այսոյաւնակ ուբանըն-
լեաց. Ո արոր զանէթէ յառաստապան զանձնովէ որ
յանկարծելի հնաստութեան ծագման ի մէջ զշարա-
ւեայ խելանց. Ո հառաստանոց և եղ ցնոր
յանձնաւորել կարգն յոր կան և շարժին հրաշալին.
Ո հրամանական Արարչական իմաստութեան զայլ
և բնդունարոր անձնել զիւս. Որ ձեռն հզօր հաստա-
տեաց զերկէն ի բազմաստղ հեռա նամ, և զմարդ
նոյն ամբարձ վեհերց բան զամենայն. Ո զարդարեալ
զերկէր անասուք, պտղաբեր ծառովք, ամենակերպ-
ատնեոք և զեղեցկանալ ծաղկանցք. Ո առյ լուսեղ
ադուեալ որ աղբերականն պէսպէս յամենի և
պատարագացուցանեն զերկիր. Ո արոյ զննա
անծխնահարար և զղեաւ մեծաւ ծովուք ի զեղեցկութեան
ամենայն երկրոյ, յորոց երկէր, և ի զարդարանացն
շարունակութեան օրէնաց և բազմոց լռութեան.
Ո այս բառնանիլ ծածկանոց ի ոստանէջ հոգոյ և
ի ձեռս արարողն զօրութեան պայծառութեամբ և
փոխելեկութեամբ և հառաւանութեամբ. անուշէրջ. որով
բերկրեցուցանեն զոգին և զաւ արժանայ ցանեն. Ո
արոյ զմշակութեան ամենայն որ լինուն զօր. զեմայ և
զերկիր. Ո եա նոցա զգեստաւորութիւն և զարդ և
զմնացեալ ի զգեստութիւն որ զ ապաշխար ցանկն
զմիտս մարդոյ. Ո արոր զաղա ամենայն և զնամորէն

[illegible]

Խնդիր.

Ամենն ուսումնական և ազգասէր Պարոնք, [illegible] [illegible] [illegible], և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Այբուբենիս [illegible].

Եթէ որ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ձ. [illegible].

[illegible] [illegible]	32	[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]	20	,,
[illegible] [illegible]	4	,,

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ,
Մ. Պ. [illegible] Վերակացու.